

An Analysis of Wimon Sainimnuan's Novels : *Khonsongchao* and *Amata*

Thamnong Wongphut¹, Jaroon Tunsungnern² and Montri Meenium³

¹Graduate (Thai),

²M. Ed. (Thai Language and Literature), Assistant Professor,

³M.A. (Thai), Associate Professor, Department of Thai,

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani

Abstract

This research aimed to analyze two novels: **Khonsongchao** and **Amata** by Wimon Sainimnuan, with reference to writing technique, attitude to life and society, as well as literary value and intellectual value.

Following are the findings of the study. In creating these two novels, the author constructed and blended various components together finely and harmoniously, with integrity and congruity. Also, the language used contained literary force. The author demonstrated in the two novels that individuals and social problems resulted from internal natural forces, particularly greed and self adherence, and are also linked to the inability of people in society to resist a culture of thought. In the novel **Khonsongchao**, the author brought philosophical ideas to bear upon an indepth analysis of how problems originated and might be solved. The author showed that human beings committed acts that made problems for themselves because they gave into the base natural force within their own minds. As for **Amata**, it stimulated reader an awareness of merit and inclination toward the good, both so characteristic of human values. The author showed that profound understanding of Buddhist Dhamma principles to the point of practice thereof offered salvation over suffering and transgression, these humans' major problems.

Keywords: intellectual value, literary value, novel analysis

วิเคราะห์นวนิยายของวิมล ไทรนิมโนว : คนทรงเจ้า และ อมตะ

ทำนอง วงศ์พุทธ¹, จรูญ ตันสูงเนิน² และมนตรี มีเนียม³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท (ภาษาไทย)

²กศ.ม. (ภาษาและวรรณคดีไทย), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

³อ.ม. (ภาษาไทย), รองศาสตราจารย์

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์นวนิยาย 2 เรื่อง คือ คนทรงเจ้า และ อมตะ ของวิมล ไทรนิมโนว ในด้านกลวิธีการประพันธ์ ทักษะต่อชีวิตและสังคม ตลอดจนคุณค่าทางวรรณศิลป์และคุณค่าทางปัญญา

ผลการศึกษาปรากฏว่า ในการประพันธ์นวนิยายทั้งสองเรื่องนี้ ผู้แต่งสร้างและประสานองค์ประกอบต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างประณีตกลมกลืน มีบุรณภาพและความสอดคล้องทั้งยังใช้ภาษาที่มีพลังทางวรรณศิลป์ ในนวนิยายทั้งสองเรื่องนี้ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่าปัญหาปัจเจกบุคคลและสังคมนั้น เป็นผลมาจากแรงผลักดันของธรรมชาติภายใน โดยเฉพาะความโลภและการยึดมั่นในตัวตนของมนุษย์ และยังเชื่อมโยงกับความไม่สามารถต่อต้านวัฒนธรรมทางความคิดของคนในสังคม ในเรื่อง คนทรงเจ้า ผู้แต่งนำแนวคิดเชิงปรัชญามาวิเคราะห์สาเหตุ การดำรงอยู่และทางออกของปัญหาได้อย่างลุ่มลึก ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มักกระทำพฤติกรรมที่ก่อปัญหาเพราะภัยแพ้ต่ออำนาจของธรรมชาติฝ่ายต่ำภายในจิตใจ ส่วนเรื่อง อมตะ กระตุ้นผู้อ่านให้ตระหนักถึงคุณธรรมและความเฟื่องฟูซึ่งเป็นคุณค่าของมนุษย์ ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่าความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลักธรรมจนนำไปสู่การปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเป็นทางรอดที่จะเอาชนะความทุกข์และการเบียดเบียนซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของมนุษย์

คำสำคัญ: การวิเคราะห์นวนิยาย, คุณค่าทางปัญญา, คุณค่าทางวรรณศิลป์

บทนำ

ความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคม เป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ในการศึกษาวรรณคดี เพราะสาเหตุว่านักประพันธ์อาศัยอยู่ในสังคมและเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคม ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531, 96) กล่าวไว้ว่า "กวีถึงจะเป็นคนเดียวก็เปรียบเหมือนสามคน คือ นอกจากจะเป็นนักประพันธ์ช่างแต่งหนังสือแล้ว ยังเป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้นสมัยนั้น

และเป็นพลเมืองอีกด้วย" ด้วยเหตุนี้นักประพันธ์อาจได้รับแนวความคิดและโลกทัศน์ทางสังคม และในทางกลับกัน "วรรณคดีก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการจัดระเบียบและปลูกฝังค่านิยมให้แก่คนในสังคม" (พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, 2522, 48) นอกจากนี้วรรณคดียังสามารถกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมในหลายลักษณะ เช่น เกิดความสำนึกในปัญหาและแนวทางแก้ไข

รวมทั้งยังเกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอันเป็นความสำคัญด้านมนุษยธรรมที่คนในสังคมพึงมีต่อกัน (พลศักดิ์, 49)

ด้วยความคิดที่ว่าวรรณกรรมมีอิทธิพลต่อสังคมมีอำนาจในการโน้มน้าวความคิด และสร้างจิตสำนึกทางสังคมแก่ผู้รับ บทบาทของนักประพันธ์ในฐานะเป็นผู้ชี้ปัญหาและทางแก้จึงได้รับการประเมินคุณค่าเป็นอย่างสูง และวรรณกรรมที่บ่งชี้บทบาทดังกล่าวมักได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าทางปัญญา ดังที่ เจตนา นาควัชระ (2520, 15) กล่าวไว้ว่า งานประพันธ์ที่ "กระตุ้นปัญญาความนึกคิดให้แก่ผู้อ่าน มีคุณค่าในทางการศึกษา" เป็นผลงานของ "นักประพันธ์ที่พยายามเสาะหาลักษณะและความหมายที่แท้จริงของสังคมของตน แล้วนำมาแสดงออกในวิธีการที่ชี้ให้เห็นว่าเขามีความสนใจและรับผิดชอบต่อสังคมนั้น ๆ อย่างแท้จริง"

วรรณกรรมที่สามารถกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสำนึกทางสังคม และในขณะเดียวกันก็สามารถแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้แต่งนั้น มีลักษณะเด่นตรงกับวรรณกรรมที่เรียกกันว่า "วรรณกรรมแห่งความสำนึกเชิงสังคม" วิมล ไทรนิ่มนวล เป็นนักประพันธ์ผู้หนึ่งที่สร้างสรรค์งานวรรณกรรมแนวดังกล่าว เริ่มจากนวนิยาย เรื่อง งาม ในปี พ.ศ. 2527 นับเป็นผลงานชิ้นสำคัญชิ้นหนึ่งที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากพอสมควร หลังจากนั้น วิมล ไทรนิ่มนวล ก็ประพันธ์นวนิยายแห่งความสำนึกเชิงสังคมออกมาอีกหลายเรื่อง คือ คนจน (2530) คนทรงเจ้า (2531) โลกพระนาง (2532) ผู้ไขว่คว้า (2534) ดวงเดือนในห้วงน้ำ (2534) จ้าวแผ่นดิน (2538) และ อมตะ (2543) นอกจากเรื่อง งาม แล้ว อาจกล่าวได้ว่า คนทรงเจ้า และ อมตะ เป็นผลงานชิ้นสำคัญของเขาที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษมากกว่าผลงานเรื่องอื่น ๆ

คนทรงเจ้า นอกจากจะเป็นนวนิยายที่นักวิจารณ์ให้ความสนใจกล่าวถึงอยู่พอสมควรแล้วยังมีผู้นำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ (ขจรฤทธิ์ รักษา, 2536, 58) และประการสำคัญที่สุด คนทรงเจ้า ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการก้าวสำคัญในงานประพันธ์ของ วิมล ไทรนิ่มนวล ที่แสดงความลุ่มลึกทางความคิดในการมองมนุษย์และปัญหาของมนุษย์ ผู้แต่งไม่ได้มองปัญหาของมนุษย์และปัญหาสังคมจากปัจจัยภายนอกอย่างในวรรณกรรมช่วงก่อนหน้านี้ หากแต่มองปัญหาที่ปัจจัยภายในด้วยวิธีการ

ที่เป็นปรัชญา ซึ่งแสดงถึงการได้รับอิทธิพลหรือลักษณะสืบเนื่องจากวรรณกรรมแห่งความสำนึกเชิงสังคมช่วงทศวรรษ 2520 - 2530

ส่วน อมตะ เป็นนวนิยายที่ได้รับการดัดแปลงให้ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ประจำปี พ.ศ. 2543 (วิมล ไทรนิ่มนวล, 2543, "คำประกาศของคณะกรรมการตัดสินรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2543") นวนิยายเรื่องนี้มีความน่าสนใจอยู่หลายประการที่เด่นชัดที่สุดคือ เป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าทางปัญญาอันเนื่องจากการตั้งปัญหาให้ผู้อ่านได้ขบคิดในหลายแง่มุม เช่น "อะไรคือความหมายที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์ และความเป็นอมตะ" (วิมล, "คำประกาศของคณะกรรมการตัดสินรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2543") กล่าวอีกอย่างหนึ่งว่ากระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านหันมาค้นหาคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็น "ดัชนีชี้วัดความเป็นมนุษย์" ของตัวเอง ปลุกจิตสำนึกในเมตตาธรรมที่ควรมีต่อมนุษย์ด้วยกันเอง และเห็นความเลวร้ายของการสูญเสียความเป็นมนุษย์ซึ่งไม่คุ้มกับความเป็น "อมตะ" อย่างจอมปลอม (ดวงมน จิตรจักษ์, 2543, 43)

นอกเหนือจากความรับผิดชอบต่อสังคม การที่ วิมล ไทรนิ่มนวล หยิบยกเอาข้อด้อยบางประการของมนุษย์ และปัญหาสังคมมาตีแผ่ให้เห็นเหตุผลตลอดจนสร้างความสำนึกเชิงสังคมให้แก่ผู้อ่านด้วยลีลาการประพันธ์อันน่าติดตาม ก็แสดงให้เห็นว่าเขาเป็นนักประพันธ์ที่มีความสามารถในเชิงวรรณศิลป์ (สมเกียรติ คูทวีกุล, 2535, 91) ดังนั้นวรรณกรรมของเขาจึงมีคุณค่า ควรแก่การศึกษาทั้งด้านเนื้อหาและกลวิธีการประพันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

สำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานประพันธ์ของ วิมล ไทรนิ่มนวลตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์นวนิยายของ วิมล ไทรนิ่มนวล ที่ระบุไว้ในขอบเขตของการวิจัย ในประเด็นกลวิธีการประพันธ์ ทศนะต่อชีวิตและสังคม คุณค่าทางวรรณศิลป์และคุณค่าทางปัญญาและนำเสนอผลการวิเคราะห์ สรุป อภิปรายผลพร้อมข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. กลวิธีการประพันธ์และคุณค่าทางวรรณศิลป์

1.1 กลวิธีการประพันธ์และคุณค่าทางวรรณศิลป์ในนวนิยายเรื่อง *คนทรงเจ้า*

ในการประพันธ์นวนิยายเรื่อง *คนทรงเจ้า* ผู้แต่งสามารถสร้างและประสานองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดีตลอดจนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน มีความเป็นเอกภาพและสอดคล้องกับแนวคิดของเรื่อง

1.1.1 โครงเรื่อง แก่นเรื่องและตัวละคร

ผู้แต่งสร้างโครงเรื่องที่สมารถนำเสนอแก่นเรื่องได้อย่างสอดคล้องกลมกลืน โดยได้กำหนดโครงเรื่องย่อย ๆ ไว้ในโครงเรื่องใหญ่ และในแต่ละโครงเรื่องย่อยนั้นมีความขัดแย้งทางความเชื่อระหว่างตัวละครตัวหนึ่งกับตัวละครซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม และคลี่คลายความขัดแย้งนั้น โดยกำหนดให้ตัวละครซึ่งมีความขัดแย้งกับคนส่วนใหญ่ป่วยแพ้และประสบชะตากรรมอันเกิดจากพลังแห่งความเชื่อของคนในสังคม เพื่อแสดงให้เห็นว่า ความเชื่อในสังคมเป็นสิ่งที่มิพลัง โดยในการดำเนินเรื่องไปสู่ความขัดแย้งตามโครงเรื่องนั้น ผู้แต่งได้สร้างองค์ประกอบต่าง ๆ อันเป็นแรงจูงใจให้ตัวละครกระทำพฤติกรรมที่นำไปสู่ความขัดแย้งตามโครงเรื่องได้อย่างสมเหตุสมผล ทั้งแรงผลักดันอันเกิดจากปัจจัยภายใน คือ ลักษณะนิสัยและแรงกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยเฉพาะขาม ตัวละครเอกผู้แต่งทำได้ดีเป็นพิเศษ กล่าวคือ นอกจากจะแสดงให้เห็นแรงจูงใจและแรงผลักดันภายในของพฤติกรรมอันนำไปสู่ความขัดแย้งแล้ว ยังสามารถประสานลักษณะนิสัยต่าง ๆ ของตัวละครโดยใช้ความขัดแย้งภายในจิตใจ ทำให้ตัวละครดูมีชีวิตจิตใจเหมือนคนจริง ๆ ช่วยทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมกับตัวละคร

นอกจากนี้พฤติกรรมของตัวละครยังมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับทัศนะอื่น ๆ ที่ผู้แต่งนำเสนอ เช่น กำหนดให้ตัวละครหลายตัวปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามสภาพแวดล้อมและประพฤติกรรมไปสู่ความต่ำทรามเพื่อแสดงให้เห็นว่า มนุษย์มักตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและมักประพฤติกรรมไปสู่ความชั่ว เพราะพ่ายแพ้ต่ออำนาจของธรรมชาติฝ่ายต่ำภายในจิตใจ พฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากจะสัมพันธ์กับทัศนะของ

ผู้แต่งแล้ว ยังมีความสอดคล้องกับโครงเรื่อง และนำไปสู่ความขัดแย้งตามโครงเรื่องที่ยูแต่งกำหนดไว้

1.1.2 ฉาก

ผู้แต่งใช้ฉากแต่ละประเภทได้อย่างสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ของเรื่อง ฉากธรรมชาติช่วยสร้างบรรยากาศที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ในเรื่อง สื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครและกระตุ้นความรู้สึกของผู้อ่าน นอกจากนี้ยังบ่งบอกเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดเหตุการณ์ ส่วนฉากประเภทสิ่งประดิษฐ์นั้น มีความสัมพันธ์กับการสร้างตัวละครอย่างชัดเจน กล่าวคือ ฉากประเภทนี้บ่งบอกฐานะความเป็นอยู่ของตัวละครและแรงจูงใจบางประการที่ทำให้ตัวละครเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยหรือกระทำพฤติกรรมอันนำไปสู่ความขัดแย้ง ดังจะเห็นได้ว่าฉากที่แสดงให้เห็นถึงฐานะของขามและผู้หญิงทองมาหลังจากที่ขามกลายเป็นร่างทรง บ่งบอกถึงการตกอยู่ในอำนาจของความโลภที่กระตุ้นให้ขามและผู้หญิงทองมากระทำพฤติกรรมอันนำไปสู่ความขัดแย้งตามโครงเรื่อง

1.1.3 บทสนทนา

ผู้แต่งใช้บทสนทนาเป็นองค์ประกอบซึ่งสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ลักษณะนิสัยความคิด อารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนปัญหาและความขัดแย้งของตัวละคร โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านความเชื่อซึ่งเชื่อมโยงไปสู่พลังอำนาจของความเชื่อตามแก่นเรื่อง เช่น บทสนทนายระหว่างขามกับผู้หญิงทองมาและบทสนทนายระหว่างผู้หญิงทองมากับเมฆ ซึ่งสะท้อนว่าความเชื่อของสังคม ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่ขาดเหตุผลแต่ก็มีพลังเหนือการต้านทานของปัจเจกบุคคล แม้มีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลกว่า นอกจากนี้บทสนทนายหลายตอนยังสัมพันธ์กับทัศนะของผู้แต่งในประเด็นที่ว่าความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นอีกด้วย ดังเช่นบทสนทนายระหว่างขามกับกาหลงเกี่ยวกับความเป็นมาของโคกพระไทร บทสนทนาของชาวบ้านที่แสดงให้เห็นว่าความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อบางครั้งอาจเกิดขึ้นได้จากกระบวนการเล่าสืบต่อกันมาจากปากสู่ปาก เหล่านี้เป็นต้น

1.1.4 การใช้ภาษา

นอกจากกลวิธีการประพันธ์ในการสร้างองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องเชื่อมโยงกันดังกล่าวแล้ว

การใช้ภาษาก็นับเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยสร้างพลังทางวรรณศิลป์ในการสื่อสารเนื้อหาทางความคิดและกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน เช่น บางครั้งผู้แต่งใช้ภาษาในการบรรยายอย่างมีจังหวะจะโคน มีสัมผัส ทำให้เกิดความไพเราะเหมือนภาษาที่ใช้ในบทกวี ดังในเรื่องตอนหนึ่งผู้แต่งบรรยายว่า "ศพถูกเผาเป็นเถาถ่าน เสียงชาวบ้านจางจาก หูแต่แปลกที่เสียงนั้นกลับมادتัง ชรมอยู่ในกะโหลกของเขา" (วิมล ไทรนันทน์, 2531, 57) จะเห็นว่าในสองวรรคแรกผู้แต่งบรรยายเหมือนกับเป็นบทกลอนคือ ทั้งสองวรรคจะมีจำนวนคำ 6 คำเท่ากัน ขึ้นต้นแต่ละวรรคเสียงเดียวกันคือเสียง/ซ/ มีสัมผัสระหว่างวรรคคือ "ถ่าน" กับ "บ้าน" และในแต่ละวรรคก็มีสัมผัสในทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร เช่น วรรคแรกมี "เผา" กับ "เถา" เป็นสัมผัสสระ มีคำว่า "เถาถ่าน" เป็นสัมผัสอักษรในวรรคแรก และ "จางจาก" เป็นสัมผัสอักษรในวรรคหลัง

ในด้านการใช้สำนวนโวหาร ผู้แต่งสามารถใช้โวหารเปรียบเทียบได้อย่างเห็นภาพสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดกับผู้อ่าน และช่วยสื่อถึงอารมณ์ของตัวละคร นอกจากนี้ บางครั้งก็ยังสื่อถึงความรู้สึกของผู้แต่งที่มีต่อบางสิ่งด้วย เช่น ในเนื้อเรื่องตอนหนึ่งผู้แต่งใช้โวหารเปรียบเทียบแบบอุปมาว่า "ขามนึ่งขัดสมาธิยึดตัวตรง วงแขนทั้งสองข้างได้รูปเหมาะเจาะงดงามกับเขาและลำตัว การเคลื่อนไหวนุ่มนวลสง่างามราวกับพระพุทธรูปเคลื่อนไหวได้นั้น" (วิมล, 120) ความเปรียบว่า "ราวกับพระพุทธรูป..." ในเนื้อเรื่องตอนนี้เป็นความเปรียบที่สอดคล้องกับเรื่อง สื่อให้เกิดจินตนาการเห็นภาพบุคลิกลักษณะของขามว่าเป็นคนทรงที่มีกิริยาอาการท่วงทีลักษณะภายนอกชวนให้บุคคลที่พบเห็นเกิดความศรัทธาเลื่อมใส ในอีกตัวอย่างหนึ่งผู้แต่งกล่าวถึงเมฆว่า "เมฆอืดอืดใจขึ้นอีกเมื่อได้ยินคำว่า 'ศักดิ์สิทธิ์' ทั้งที่เมื่อก่อนนี้เขาพูดใส่ขามราวกับว่ามันเป็นคาถาเอกประสงค์" (วิมล, 158) ความเปรียบว่า "ราวกับว่ามันเป็นคาถาเอกประสงค์" คำว่า "ศักดิ์สิทธิ์" ที่เมฆพูดขึ้นนี้ให้ผู้อ่านเห็นความจำเป็นต้องรู้เท่าทันภาษาที่จะใช้ได้ผลเสมอเมื่อคนส่วนใหญ่ได้รับปัญญา

ด้านการใช้คำ ผู้แต่งสามารถเลือกใช้คำที่กระทบอารมณ์ความรู้สึก สอดคล้องกับเนื้อเรื่องหรือเหตุการณ์ในตอนนั้น ๆ เช่น ใช้คำว่า "เนรเทศ" (วิมล,

239) เมื่อกล่าวถึงตอนที่ขามวางแผนกำจัดผู้ใหญ่ทองมออกปจากตำบลโคกพระนาง ก็บ่งชี้ว่าขามตระหนักในพลังอำนาจอิทธิพลของตน ผู้แต่งใช้คำว่า "รมควัน" (วิมล, 243) เมื่อกล่าวถึงการจุดธูปและเผากายานในการบูชาเจ้าพ่อเพื่อสื่อถึงความมั่งงายที่ทำให้ชาวบ้านตกอยู่ภายใต้อำนาจของขาม ในบางครั้งผู้แต่งก็ใช้คำที่เสียดสีการกระทำของตัวละครซึ่งทำให้ผู้อ่านสะดุดกับความหมายที่ตรงกันข้ามจนเกิดความรู้สึกและทัศนคติในทางเดียวกับผู้แต่ง เช่น หลังจากตอนเมฆถูกฆ่ามีคำบรรยายว่า

แดดเข้าอบอุ่นและเหลืองลออกไปทั่วท้องทุ่งอันแห้งแล้ง ถนนดินลูกรังยังคงทอดยาวสนิท นิ่งเหมือนไม่ยอมรับโชคชะตาอันแปรปรวนของชาวโคกพระนาง มันถูกสร้างขึ้นมาทับทางเกวียนและล้อเลื่อนอันบุร่ำบุราณ เพื่อต้อนรับความเจริญเข้ามาสู่ชีวิตของพวกเขา และรองรับพาหนะอันเจริญที่บรรทุกผู้คนอันเจริญเข้ามากราบไหว้พระไตรศกดิ์สิทธิ์ และเลยเข้าไปหาเจ้าพ่อให้ช่วยบัดเป่าทุกขร้อนและความป่วยไข้กันมากขึ้นทุกที (วิมล ไทรนันทน์, 2543, 209)

จะเห็นว่าผู้แต่งใช้คำว่า "เจริญ" หลายครั้ง สื่อถึงความเจริญทางวัตถุที่สวนทางกับความคิด และพฤติกรรมที่มั่งงายไร้เหตุผลของชาวบ้านซึ่งไม่ได้เจริญตามไปด้วย เป็นการเสียดสีที่ให้ความรู้สึกว่าการแสวงหาความสุขเป็นต้น

สรุปได้ว่า **คนทรงเจ้า** เป็นนวนิยายที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์มีคุณภาพและความสอดคล้ององค์ประกอบแต่ละส่วนของนวนิยายเรื่องนี้เชื่อมโยงสัมพันธ์มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับเนื้อหาและความคิดของเรื่องตลอดจนทัศนคติอื่น ๆ ของผู้แต่ง นอกจากนี้การใช้ภาษาของผู้แต่งก็มีพลังทางวรรณศิลป์ กระทบอารมณ์ก่อให้เกิดจินตภาพและกระตุ้นความคิดของผู้อ่าน

1.2 กลวิธีการประพันธ์และคุณค่าทางวรรณศิลป์ในนวนิยายเรื่อง *อมตะ*

ในการประพันธ์นวนิยายเรื่อง *อมตะ* ผู้แต่งสามารถสร้างองค์ประกอบแต่ละส่วนได้อย่างมีคุณภาพ

และความสอดคล้อง ไม่ว่าเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์ประกอบแต่ละส่วน หรือความสอดคล้องระหว่างกลวิธีการประพันธ์กับเนื้อหาแนวคิดที่นำเสนอ

1.2.1 โครงเรื่อง แก่นเรื่องและตัวละคร

ในด้านโครงเรื่องผู้แต่งวางโครงเรื่องได้อย่างสอดคล้องกับแก่นเรื่อง โดยกำหนดปมขัดแย้งอันเกิดจากการทำโคลนมนุษย์และเปลี่ยนถ่ายอวัยวะเป็นตัวแสดงให้เห็นถึงความรักตัวกลัวตายและสัญชาตญาณแห่งการเอาตัวรอด อันเป็นธรรมชาติภายในที่ผลักดันให้คนบางกลุ่มแสวงหาวิธีการเอาตัวรอดซึ่งขัดกับหลักมนุษยธรรม เพื่อกระตุ้นให้เห็นว่าดัชนีชี้วัดความเป็นมนุษย์นั้นอยู่ที่คุณธรรมจริยธรรมในจิตใจ หาใช่মনสมมองที่ทำให้มนุษย์ฉลาดกว่าสัตว์โลกชนิดอื่นไม่

ในด้านการสร้างตัวละคร ผู้แต่งสามารถสร้างตัวละครให้มีลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมอันนำไปสู่ความขัดแย้งตามโครงเรื่อง โดยเฉพาะพฤติกรรมของตัวละครฝ่ายปฏิบัติอย่างพรหมินทร์หรือพฤติกรรมอันเป็นปฏิกิริยาต่อความขัดแย้งของตัวละครอื่น ๆ เช่น ผู้แต่งสร้างพรหมินทร์ให้เป็นคนที่เห็นแก่ตัว และสร้างโปรเฟสเซอร์ สเปนเซอร์ ให้เป็นคนที่หลงใหลในความสามารถและสติปัญญาของตน เพื่อแสดงให้เห็นว่าความฉลาดที่มนุษย์มีอยู่เหนือสัตว์โลกชนิดอื่นนั้นไม่ใช่สิ่งสำคัญที่บ่งบอกว่ามนุษย์มีความเป็นมนุษย์ และชี้ให้เห็นว่าคนฉลาดแต่ไร้คุณธรรมจริยธรรมในจิตใจนั้น สร้างความหายนะให้ผู้อื่นเพื่อความอยู่รอดของตนได้มากมายเพียงใด รวมทั้งการเน้นที่จะแสดงให้เห็นถึงคุณธรรมจริยธรรมของตัวละครฝ่ายตรงกันข้ามตัวละครฝ่ายปฏิบัติ เพื่อแสดงให้เห็นว่าคุณธรรมจริยธรรมในจิตใจของมนุษย์เป็นสิ่งชี้วัดความเป็นมนุษย์ และเป็นสิ่งจรรโลงโลก และสังคมมนุษย์ได้อย่างไรนอกจากจะนำเสนอผ่านพฤติกรรมของตัวละครแล้ว ทักษะของตัวละครที่นำเสนอผ่านบทสนทนาที่ดี หรือการบรรยายของผู้แต่งที่ดี ล้วนแต่กระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดไปตามแนวคิดหลักของเรื่องที่คุณแต่งต้องการจะนำเสนอทั้งสิ้น

นอกจากแนวคิดหลักของเรื่องแล้ว การนำเสนอทัศนคติด้านอื่น ๆ ของผู้แต่งกับตัวละครก็

มีความสอดคล้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เช่น ทักษะในเชิงเปรียบเทียบระหว่างแนวคิดทางด้านวิทยาศาสตร์กับแนวคิดทางศาสนา ผู้แต่งได้สร้างตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของความคิดแต่ละแนวเพื่อแสดงทักษะในเชิงวิวาทะเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่าง และชี้ให้เห็นคุณค่าของความคิดทางศาสนาได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมเหล่านี้เป็นต้น

1.2.2 ฉาก

ฉากเป็นองค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งเชื่อมโยงกับองค์ประกอบอื่นของเรื่องในหลายลักษณะ เช่น สัมพันธ์กับตัวละครในแง่ของการแสดงให้เห็นฐานะซึ่งเชื่อมโยงกับพฤติกรรมของตัวละคร ทำให้พฤติกรรมของตัวละครบางด้าน และเหตุการณ์ในเรื่องบางตอนมีความสมจริง มีความสมเหตุสมผลมากยิ่งขึ้น ฉากบางฉากก็ช่วยสร้างบรรยากาศที่สื่อถึงความรู้สึกของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านร่วมรับรู้ไปกับอารมณ์ความรู้สึกและปัญหาของตัวละคร นอกจากนี้ฉากบางฉากก็สัมพันธ์กับแนวคิดของเรื่อง กล่าวคือกระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดไปตามแนวคิดที่คุณแต่งนำเสนอ เช่น ฉากที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยกับคนจนในแหล่งสลัมเหล่านี้เป็นต้น

1.2.3 บทสนทนา

ผู้แต่งสามารถสร้างและใช้บทสนทนาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของเรื่องได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยและทักษะซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ตัวละครกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ยังใช้บทสนทนาประสานกับวิธีการอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ช่วยสื่อความหมายที่ซ่อนอยู่ในคำพูดของตัวละครมายังผู้อ่าน ทั้งยังเลือกใช้รูปแบบการสนทนาในอีกหลายลักษณะ ซึ่งล้วนแต่สัมพันธ์สอดคล้องกับประเภทของเนื้อหาที่คุณแต่งนำเสนอ เช่น เนื้อหาอันเป็นทักษะในเชิงเปรียบเทียบระหว่างแนวคิดทางศาสนากับวิทยาศาสตร์ ผู้แต่งเลือกนำเสนอโดยใช้บทสนทนาแบบโต้ตอบระหว่างตัวละครทำให้ผู้อ่านเกิดการเปรียบเทียบและมองเห็นข้อแตกต่างได้อย่างชัดเจนขึ้น ส่วนเนื้อหาที่เป็นบริบททางสังคมของเรื่อง ผู้แต่งเลือกนำเสนอโดยใช้บทสนทนาโต้ตอบ ซึ่งผสมผสานกันระหว่างคำพูดของตัวละคร ช่วยให้ผู้รู้สึกรู้ว่าเป็น

คำพูดของตัวเองไม่ใช่เป็นการยึดเยียดความคิดของผู้แต่ง

1.2.4 การใช้ภาษา

นอกจากองค์ประกอบต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ในด้านการใช้ภาษา ผู้แต่งก็ใช้คำและสำนวนโวหารที่มีพลังทางวรรณศิลป์สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กระบวนการรู้สึกและกระตุ้นความคิดของผู้อ่าน เริ่มตั้งแต่ถ้อยคำที่ใช้ในการตั้งชื่อเรื่องและชื่อตัวละคร ผู้แต่งตั้งชื่อเรื่องว่า “อมตะ” ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องอันเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความรักตัวกลัวตายและการแสวงหาวิธีการเอาชนะความตายของมนุษย์ ทั้งยังเป็นชื่อที่สื่อไปถึงการมีชีวิตอยู่อย่างนิรันดร์ทั้งในแนวคิดทางโลก ในความหมายทางชีววิทยา และแนวคิดทางธรรม ในความหมายระดับลึกลับอีกด้วย ชื่อของตัวละครก็เช่นเดียวกัน ผู้แต่งใช้ภาษาในการตั้งชื่อที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับบทบาทและพฤติกรรมของตัวละคร เช่น “พรหมินทร์” หมายถึงพระพรหมผู้สร้างหรือผู้กำหนด ซึ่งสัมพันธ์กับพฤติกรรมของพรหมินทร์ที่คิดจะกำหนดชะตาชีวิตตัวเองโดยการสร้างคนโคลนขึ้นมาเพื่อตนจะได้รอดพ้นจากความตาย “ชีวัน” หมายถึงชีวิต เป็นชื่อที่กระตุ้นให้คิดถึงชีวิตจิตใจของคนโคลนซึ่งถูกกระทำ เน้นให้ตระหนักว่าเขาเหล่านี้ก็เป็นมนุษย์เพราะต่างก็มีชีวิต มีความรู้สึก “อรชุน” เป็นชื่อของตัวละครใน “ภควัดคีตา” ซึ่งต้องทำสงครามกับวงศ์ศกัญญาติของตนเองเพราะความจำเป็น (สมภาร พรหมทา, 2541, 9) เช่นเดียวกับอรชุนที่ต้องทำพฤติกรรมอันเป็นบาปต่อพรหมินทร์ โดยพยายามยุติการสร้างคนโคลนด้วยวิธีการที่ทำให้พรหมินทร์ต้องเสียชีวิตเพราะความจำเป็นบังคับ

ในส่วนของการใช้คำ ผู้แต่งใช้คำที่สื่อความหมายโดยนัยกระตุ้นความคิด จินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านได้ดี เช่น “พ่อไม่คิดว่าเขาเป็นลูกที่แท้จริง พ่อคิดแต่เพียงว่าเขาเป็น ‘อะไหล่’ ที่มีชีวิตเท่านั้น” (วิมล ไทรนิ่มนวล, 2543, 16) คำว่า “อะไหล่” ในข้อความนี้สื่อถึงพฤติกรรมที่มนุษย์ลดทอนศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน รวมทั้งคุณค่าในจิตใจของตนเองจนเหลือค่าเพียงวัตถุอย่างเครื่องยนต์กลไกที่สามารถเคลื่อนไหวได้ บางตอนผู้แต่งก็ใช้คำที่ใช้กับการค้า เช่น คำว่า “แพ็คเกจ” “มูลค่าเพิ่ม” เป็นต้น เพื่อสื่อความถึง

การที่มนุษย์ลดทอนคุณค่าแห่งศีลธรรมความดีในตนเอง อันเนื่องมาจากการให้ความสำคัญกับเงินตราและวัตถุ ดังในข้อความตอนหนึ่งมีว่า “ธาตุแท้ของมนุษย์นั้นเห็นแก่ตัวและชั่วร้าย และศีลธรรมความดีที่คนเรากล่าวอ้างกันนั้น ที่แท้เป็นเพียงแพ็คเกจที่สร้าง ‘มูลค่าเพิ่ม’ ให้ตนเองเท่านั้น” (วิมล, 188) ในเนื้อเรื่องหลาย ๆ ตอน ผู้แต่งก็ใช้คำที่แสดงลักษณะของสิ่งที่เป็นรูปธรรมกับอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเป็นนามธรรม ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพเป็นรูปธรรมรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้ชัดเจนขึ้น เช่น ใช้อาการและลักษณะของคลื่นเพื่อสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกของชีวันว่า “เขารู้สึกว่าอาการทุกอย่างค่อยๆ หลุดลง แต่คลื่นแห่งความเจ็บปวด ยังคงโหมกระแทกกระทั้นอยู่เช่นเดิม” (วิมล, 15) ในเนื้อเรื่องอีกตอนหนึ่งผู้แต่งใช้คำว่า “ก้อน” กับความรู้สึกสะท้อนใจของอรชุนว่า “และหัวใจเขาก็ตีบตันจนหายใจแทบไม่ออก เขาพยายามกลักริ้นก้อนแห่งความสะท้อนใจ แล้วเดินเบา ๆ เข้าไปยืนที่ข้างเตียง” (วิมล, 171)

ในการใช้สำนวนโวหารก็เช่นเดียวกัน ผู้แต่งสามารถใช้สำนวนโวหารเปรียบเทียบที่ก่อให้เกิดจินตภาพ สื่อความคิดและความรู้สึกบางประการมายังผู้อ่านได้อย่างสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง เช่น ในเนื้อเรื่องตอนหนึ่ง ผู้เขียนใช้โวหารเชิงประชดประชันว่า สารเรียกเนื้อเยื่อที่ใช้สมานแผลในการผ่าตัดมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกับน้ำยาปลูกผมที่ทำให้ผมที่ล้านเลื้อยงอกใหม่ได้ในพริบตา เปรียบเทียบอาการเรื้อรังของโปรเฟสเซอร์ สเปนเซอร์ ในขณะที่กำลังเย็บเส้นเอ็นว่าเหมือนแม่บ้านกำลังถักนิตติ้ง (วิมล, 138 – 139) การเปรียบเทียบในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขันแถมสังเวชสลดใจ

สรุปได้ว่าการใช้ภาษาใน อมตะ เป็นภาษาที่มีพลังทางวรรณศิลป์กระทบอารมณ์และความรู้สึกของผู้อ่าน

อย่างไรก็ตาม อมตะ ก็มีข้อบกพร่องอยู่บางประการ กล่าวคือผู้แต่งมุ่งนำเสนอรายละเอียดของหลักธรรมทางด้านศาสนาอย่างโจ่งแจ้งเกินไปทำให้บทสนทนาบางตอนเียนเยื้อขาดความเป็นธรรมชาติ และหย่อนพลังทางวรรณศิลป์ บางครั้งบทสนทนาจึงขาดความสอดคล้องเชื่อมโยงกับบริบทของเรื่อง เช่น

บทสนทนาในตอนทีอรุณกล่าวถึงแนวคิดของปรัชญาเอกซิสเทนเชียลลิสม์ในขณะที่ถกเถียงกับชีวัน (วิมล ไทรนิมโนว, 2543, 103-105) เป็นต้น นอกจากนี้ในแง่การสร้างตัวละคร ผู้แต่งสร้างตัวละครฝ่ายปฏิบัติ ซึ่งโดยทั่วไปมีพฤติกรรมทางด้านร้ายอยู่แล้วโดยไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนภายในจึงดูคล้ายเป็นสูตรสำเร็จเหมือนกับว่าเกิดมาเพื่อทำความชั่วโดยเฉพาะ ดังจะเห็นได้ว่าผู้แต่งสร้างพรหมินทร์ให้มีลักษณะนิสัยหนักไปทางด้านชั่วร้าย นอกจากนี้ตัวละครตัวนี้ยังขาดความขัดแย้งภายในจิตใจ และไม่เห็นว่ามีความพยายามยับยั้งเมื่อกระทำความชั่ว อย่างไรก็ตามแม้ข้อบกพร่องต่าง ๆ เหล่านี้ จะทำให้คุณค่าทางวรรณศิลป์ของนวนิยายเรื่องนี้ลดหย่อนลงไปบ้างแต่ก็ไม่ใช้ประเด็นสำคัญนัก เพราะไม่ได้บั่นทอนคุณค่าในระดับลึก

2. ทศนะต่อชีวิตและสังคมของวิมล ไทรนิมโนว

ในนวนิยายเรื่อง *คนทรงเจ้า* ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่าปัญหาของมนุษย์และปัญหาสังคมนั้น เชื่อมโยงอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคม มูลเหตุและการดำรงอยู่ของปัญหานั้นมีธรรมชาติมนุษย์ โดยเฉพาะความเห็นแก่ตัวและความเขลาเป็นปัจจัยผลักดันอยู่ภายใน และการที่มนุษย์มีความอ่อนแอทางจริยธรรมนั้นทำให้มนุษย์กระทำต่อกันเพราะพ่ายแพ้ต่ออำนาจของธรรมชาติฝ่ายต่ำภายในจิตใจ ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่าปัญหาเหล่านี้จะยังคงมีอยู่ต่อไป ตราบใดที่มนุษย์ยังเป็นเช่นนี้ คือยังไม่อาจเอาชนะข้อด้อยต่าง ๆ ภายในตนและยังถูกรอบบงำอยู่ด้วยความคิดบางประการที่คนในสังคมสร้างขึ้น

ในนวนิยายเรื่อง *อมตะ* ผู้แต่งมีทศนะต่อปัญหาสังคมคล้ายคลึงกับในนวนิยายเรื่อง *คนทรงเจ้า* คือแสดงให้เห็นว่าปัญหาสังคมนั้น เป็นผลมาจากข้อด้อยบางประการ โดยเฉพาะความโลภและความเห็นแก่ตัวอย่างไร้ขอบเขตของมนุษย์ซึ่งเชื่อมโยงอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคมหลายประการ เช่น แนวคิดแบบบริโภคนิยมและวัตถุนิยม เป็นต้น แต่ทศนะต่อปัญหาของมนุษย์นั้นแตกต่างจากในนวนิยายเรื่อง *คนทรงเจ้า* กล่าวคือ ในนวนิยายเรื่อง *คนทรงเจ้า* ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล ว่ามีสาเหตุมา

จากบุคคลนั้นเองหรือมนุษย์มักกระทำพฤติกรรมที่ก่อปัญหาให้ตนเอง เพราะพ่ายแพ้ต่ออำนาจของธรรมชาติฝ่ายต่ำภายในจิตใจและได้แสดงให้เห็นว่าความอ่อนแอทางปัญญาและทางจริยธรรมซึ่งทำให้มนุษย์พ่ายแพ้ต่ออำนาจของธรรมชาติฝ่ายต่ำนั้น ส่งผลให้มนุษย์กระทำพฤติกรรมที่สร้างปัญหาแก่ตนเองและผู้อื่นได้รุนแรงกว่าปัญหาจากปัจจัยภายนอก เช่น ภัยธรรมชาติ เศรษฐกิจ รวมทั้งปัจจัยภายในอย่างปัญหาทางจิตวิทยา ส่วนปัญหาของมนุษย์ในนวนิยายเรื่อง *อมตะ* ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่าความตายและการกลัวตายซึ่งเป็นปัญหาประการหนึ่งของมนุษย์ทุกคนนั้น ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการที่พาให้ตนเองมีชีวิตอยู่อย่างเป็นนิรันดร์ หรือเป็นอมตะได้ ในความหมายทางชีววิทยา ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด ๆ แต่มนุษย์อาจปฏิเสธความเป็นอมตะได้ในความหมายอีกระดับหนึ่ง ซึ่งหมายถึงการเอาชนะกฎไตรลักษณ์ด้วยการปฏิบัติจนเข้าถึงความหลุดพ้น ซึ่งเรียกว่า "นิพพาน" ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

3. คุณค่าทางปัญญา

3.1 คุณค่าทางปัญญาในนวนิยายเรื่อง

คนทรงเจ้า

คนทรงเจ้า เป็นนวนิยายที่มีคุณค่าทางปัญญากระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดถึงปัญหาของมนุษย์และปัญหาความเชื่อที่มลายของคตินในสังคม นวนิยายเรื่องนี้ได้แสดงให้เห็นว่าปัญหาของมนุษย์นั้น ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่ตัวบุคคลผู้นั้นสร้างขึ้น ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มักกระทำพฤติกรรมที่ก่อปัญหาให้ตน และแรงผลักดันของพฤติกรรมนั้นเกิดจากธรรมชาติภายในและในข้อด้อยบางประการของมนุษย์ และได้แสดงให้เห็นว่าปัญหาอื่น เช่น ภัยธรรมชาติ เศรษฐกิจ ปัญหาทางจิตวิทยา แม้จะสร้างความเดือดร้อนแก่มนุษย์ก็ไม่เท่ากับการที่คนในสังคมกระทำต่อกัน เพราะพ่ายแพ้ต่อธรรมชาติฝ่ายต่ำภายในจิตใจ

ส่วนปัญหาสังคมซึ่งเป็นปัญหาด้านความเชื่อนั้น นวนิยายเรื่องนี้ได้กระตุ้นให้ผู้อ่านคิดพิจารณาถึงสาเหตุการดำรงอยู่และแนวทางการแก้ปัญหา โดยได้แสดงให้เห็นว่าบุคคลผู้เป็นตัวการสำคัญของปัญหาด้านความเชื่อดังกล่าวนี้ คือคนส่วนใหญ่ในสังคมซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำ

คนกลุ่มนี้สร้างความเชื่อที่ก่อปัญหาให้ตนโดยไม่รู้ตัว เพราะมีความเขลา ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่าตราบใดที่คนในสังคมไม่อาจใช้ปัญญาเอาชนะความเขลานี้ได้แล้ว ตราบนั้นปัญหาก็ยังคงอยู่ในสังคมต่อไป

นอกจากนั้นนวนิยายเรื่องนี้ยังแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของมนุษย์ในด้านอื่น ๆ อีกหลายด้าน ซึ่งก่อปัญหาให้มนุษย์ไม่มีวันจบสิ้นตราบใดที่มนุษย์ยังกระทำพฤติกรรมอันเกิดจากแรงผลักดันของข้อด้อยต่าง ๆ เหล่านี้อยู่ ทั้งยังได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะบางประการของมนุษย์ด้วยทัศนะเชิงปรัชญาซึ่งเสริมปัญญาของผู้อ่านในการมองมนุษย์ในระดับลึกได้อย่างสอดคล้องกับแนวคิดอื่น ๆ ที่นำเสนออีกด้วย จึงกล่าวได้ว่า *คนทรงเจ้า* เป็นนวนิยายที่มีคุณค่าทางปัญญาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในแง่ของการเข้าใจชีวิต การเข้าใจมนุษย์และสังคม

3.2 คุณค่าทางปัญญาในนวนิยายเรื่อง *อมตะ*

อมตะ เป็นนวนิยายที่มีคุณค่าทางปัญญาอย่างสูง นวนิยายเรื่องนี้กระตุ้นให้ผู้อ่านครุ่นคิดในหลากหลายแง่มุม ผู้แต่งผูกเรื่องราวซึ่งคาดว่าจะเกิดปัญหาในอนาคตได้อย่างสมจริง กระตุ้นให้คิดว่าปัญหาด้านมนุษยธรรมในลักษณะนี้มีทางเป็นไปได้สูงว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต หากมนุษย์มุ่งแต่จะสร้างความเจริญทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการทางร่างกาย และละเลยคุณค่าทางด้านจิตใจ กระตุ้นให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของศาสนาซึ่งเป็นแนวทางสร้างความสุขสงบให้เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างแท้จริง

ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นถึงความหมายที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์และการมีชีวิตอยู่ ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงมูลเหตุและความเป็นไปในปัญหาสังคม ไม่ว่าจะเป็นอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคตว่ามีสาเหตุมาจากการพ่ายแพ้ต่ออำนาจของธรรมชาติฝ่ายต่ำภายในจิตใจ แม้นวนิยายเรื่องนี้เน้นที่จะแสดงให้เห็นข้อด้อยของมนุษย์ซึ่งผลักดันให้มนุษย์กระทำพฤติกรรมอันชั่วร้ายและทัศนคติของผู้แต่งที่มีต่อมนุษย์จะเป็นทัศนคติในเชิงลบ แต่ก็กระตุ้นความใฝ่ดีในตัวมนุษย์ให้เกิดขึ้นกับผู้อ่านได้อีกในลักษณะหนึ่ง จึงกล่าวได้ว่า *อมตะ* เป็นนวนิยายที่มีคุณค่าทางปัญญาและคุณค่าทางจริยธรรม แม้นวนิยายเรื่องนี้จะมีจุดบกพร่องอยู่บ้างก็เป็นเพียงส่วนน้อยและไม่ได้ลดทอนคุณค่าในระดับลึก

4. เปรียบเทียบคุณค่าทางวรรณศิลป์และคุณค่าทางปัญญาในนวนิยายเรื่อง *คนทรงเจ้า* กับ *อมตะ*

นวนิยายของวิมล ไทรนิ่มนวล สองเรื่องนี้เป็นงานประพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของผู้แต่งในหลาย ๆ ด้าน ในแง่กลวิธีการประพันธ์นั้น แม้ข้อบกพร่องบางประการ เช่น การสร้างตัวละครฝ่ายปฏิบัติซึ่งขาดความซับซ้อน อันเป็นข้อบกพร่องของงานที่เคยปรากฏก่อนหน้านี้จะปรากฏให้เห็นอีกในนวนิยายเรื่อง *อมตะ* แต่เห็นได้ชัดว่ามีพัฒนาการที่ดีขึ้น แม้ตัวละครดูจะยังหย่อนด้วย ความซับซ้อน แต่ผู้แต่งก็ได้แสดงให้เห็นถึงสาเหตุของพฤติกรรมอันชั่วร้ายนั้น ซึ่งต่างจากการสร้างตัวละครในวรรณกรรมที่เคยประพันธ์มาก่อนหน้านี้

ทางด้านเนื้อหาความคิดก็เช่นเดียวกัน นวนิยายสองเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางความคิดของผู้แต่งนวนิยายเรื่อง *คนทรงเจ้า* ได้แสดงให้เห็นว่าการพิจารณาปัญหาของผู้แต่งได้พัฒนามาสู่ความลุ่มลึกทางความคิด ผู้แต่งไม่ได้มองสาเหตุของปัญหาว่าเกิดจากปัจจัยภายนอกอย่างวรรณกรรมในช่วงก่อนหน้านี้ เช่น ในนวนิยายเรื่อง *งู* และ *คนจน* แต่เน้นไปสู่ปัจจัยภายในคือ ธรรมชาติของมนุษย์ นอกจากนี้ยังได้นำแนวความคิดเชิงปรัชญามาใช้วิเคราะห์ปัญหาของมนุษย์และปัญหาสังคมได้อย่างลุ่มลึก โดยได้แสดงให้เห็นว่าสาเหตุของปัญหาด้านความเชื่อนั้นเป็นผลมาจากความเชื่ออย่างมลายต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่าเป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นจากความคิดของมนุษย์ มนุษย์สร้างสิ่งนี้ขึ้นมาจากความคิดและยอมอยู่ใต้อานาจจนกลายเป็นช่องทางให้คนบางกลุ่มแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตัวและเกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน โดยใช้พลังแห่งความเชื่อนั้นเป็นเครื่องมือ

ส่วนนวนิยายเรื่อง *อมตะ* ได้พัฒนาจาก *คนทรงเจ้า* ไปสู่ความลุ่มลึกทางความคิดในอีกระดับหนึ่งในนวนิยายสองเรื่องนี้แม้ผู้แต่งจะแสดงทัศนะต่อชีวิตและสังคมในลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ ชี้ให้เห็นว่าปัญหาของมนุษย์และปัญหาสังคมนี้เป็นผลมาจากแรงผลักดันของธรรมชาติฝ่ายต่ำภายในจิตใจตลอดจนข้อด้อยบางประการของมนุษย์ โดยมีความเชื่อมโยงอยู่กับบริบททางวัฒนธรรม แต่หากมองในแง่พัฒนาการทางปัญญาแล้วเห็นได้ชัดว่าผู้แต่งได้พัฒนามาสู่ความลุ่มลึก

ทางความคิดในอีกระดับหนึ่ง ปัญหาความเชื่อในนวนิยายเรื่อง **คนทรงเจ้า** เป็นเพียงปัญหาของชาวชนบทกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่ได้อยู่ในระดับรุนแรงอย่างใหญ่หลวง เมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาด้านมนุษยธรรมอันเกิดจากการโคลนมนุษย์ซึ่งเป็นปัญหาระดับประเทศหรือเป็นปัญหาระดับโลกของยุคโลกาภิวัตน์ก็ว่าได้ แม้จะเป็นเพียงการพยากรณ์ปัญหาโลกอนาคตก็ตามแต่ก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงในปัจจุบัน ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่าครอบงำโดยลัทธิบริโภคนิยมและวัตถุนิยมจนลืมการเผื่อแผ่และละเลยคุณค่าทางจิตใจ

ในนวนิยายเรื่อง **คนทรงเจ้า** แม้ผู้แต่งจะแสดงปัญหา ชี้นำเหตุและทางออกโดยมุ่งวิเคราะห์ไปที่ธรรมชาติของมนุษย์ แต่ทางออกของปัญหานั้นค่อนข้างจะมีติดมน ผู้แต่งชี้ให้เห็นแต่เพียงว่าตราบใดที่คนในสังคมไม่อาจเอาชนะความเขลาและความหลงซึ่งทำให้คนในสังคมเห็นผิดเป็นชอบและมองเห็นการเอารัดเอาเปรียบโดยใช้พลังความเชื่อเป็นสิ่งที่ชอบธรรมแล้ว ตราบนั้นปัญหา ก็จะยังอยู่ในสังคมต่อไป แต่ก็ไม่ได้ก้าวไปถึงขั้นจะชี้ว่ามนุษย์จะสามารถสร้างความเข้มแข็งทางปัญญาและทางจริยธรรมเพื่อเอาชนะข้อด้อยเหล่านั้นได้อย่างไร คุณค่าใดและสรณะใดคือสิ่งที่มนุษย์พึงยึดถือ ดูเหมือนว่าผู้แต่งเองก็ไม่ได้เชื่อมั่นอย่างจริงจังว่ามนุษย์จะสามารถเอาชนะธรรมชาติฝ่ายต่ำภายในจิตใจของตนได้ ทักษะต่อมนุษย์ในนวนิยายเรื่อง **คนทรงเจ้า** จึงมีแต่แง่ลบและทางออกของปัญหาจะสิ้นหวังและมีติดมน ดังจะเห็นได้ว่าผู้แต่งจบเรื่อง **คนทรงเจ้า** โดยแสดงแนวโน้มว่าปัญหานั้นจะยังคงอยู่ต่อไปและชาวบ้านจะยิ่งถลำลึกลงสู่การยอมตนได้อำนาจของขาม โดยไม่มีทีท่าว่าจะมีแสงสว่างแห่งปัญญาใดมาจุดรั้งหรือเยียวยาแก้ไข

ในนวนิยายเรื่อง **อมตะ** ความตระหนักเชิงคุณค่าทั้งคุณค่าความเป็นมนุษย์ คุณค่าทางด้านจิตใจ และคุณค่าของพุทธศาสนาซึ่งเป็นรากฐานทางปัญญาความคิดของสังคมไทยนั้นมีอยู่สูงกว่าในนวนิยายเรื่องอื่น ๆ ของเขาที่ประพันธ์มาก่อนหน้านี้ แม้ทักษะต่อมนุษย์ในนวนิยายเรื่อง **อมตะ** จะเป็นเชิงลบเช่นเดียวกับในนวนิยายเรื่อง **คนทรงเจ้า** แต่ก็ผ่อนคลายลงไป ในนวนิยายเรื่อง **อมตะ** ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่าเขาตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และได้แสดง

ความเชื่อมั่นว่ามนุษย์นั้นมีความใฝ่ดีอยู่ในตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ต่อต้านความชั่วร้ายต่าง ๆ กล่าวคือมีคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่น ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ในฐานะที่เป็นเวไนยสัตว์ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองไปสู่ระดับภูมิปัญญาที่สูงขึ้นจนเข้าสู่ความเป็นอริยะได้ พัฒนาการทางปัญญาที่ได้พัฒนามาสู่ความลุ่มลึกทางความคิดในการมองมนุษย์ดังกล่าวนี้ กล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งน่าจะเป็นอิทธิพลของแนวคิดแบบมนุษยนิยมทางพุทธศาสนา ซึ่งผู้แต่งกล่าวว่ากว่าจะเป็น **อมตะ** นั้น "...เขาใช้เวลาศึกษานานถึง 7 ปี จากหลายสำนักธรรม" (พ. วรยา, 2543, 72) การศึกษาจนเข้าใจอย่างลึกซึ้งนี้ได้ก่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าและทักษะต่อสถาบันศาสนาในเชิงลบของผู้แต่ง ซึ่งปรากฏอย่างเด่นชัดในงานประพันธ์ก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะในนวนิยายเรื่อง **งูตรงกันข้ามกับประเด็นที่ว่าสถาบันสงฆ์ไม่ได้เป็นที่พึ่งของคนยาก** ซึ่งปรากฏอยู่เช่นกันในนวนิยายเรื่อง **คนทรงเจ้า** ในนวนิยายเรื่อง **อมตะ** ทักษะต่อพระพุทธศาสนานั้นเปลี่ยนไปในเชิงบวกอย่างเห็นได้ชัด ผู้แต่งได้แสดงให้เห็นว่าการศึกษาจนเข้าใจอย่างลึกซึ้งจนนำไปสู่การยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนานั้นคือทางออกหรือเป็นหนทางแห่งความอยู่รอด รอดพ้นจากความทุกข์หรือแม้กระทั่งความตาย เป็นการชี้ทางออกที่ชัดเจน และมีความหวังมากกว่าทางออกของปัญหาในนวนิยายเรื่อง **คนทรงเจ้า** มากนัก แม้ว่าในแง่ของความบกพร่องนั้น **อมตะ** จะมีข้อบกพร่องมากกว่า **คนทรงเจ้า** แต่หากมองในแง่คุณค่าทางปัญญาแล้ว นวนิยายเรื่อง **คนทรงเจ้า** มีเนื้อหาทางความคิดที่แคบกว่าเพราะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องด้วยความเชื่อเพียงอย่างเดียว ส่วนนวนิยายเรื่อง **อมตะ** กระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดได้หลากหลายแง่มุมกว่า นอกจากนี้ยังนำแนวคิดของพุทธศาสนาซึ่งเป็นสัจทศนะที่ลึกซึ้งมาเป็นแนวคิดในการชี้ทางออกของปัญหา ทั้งยังกระตุ้นความใฝ่ดีของมนุษย์ มีคุณค่าทางจริยธรรมปรากฏอย่างเด่นชัด **อมตะ** จึงเป็นนวนิยายที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการสู่ความลุ่มลึก ทางความคิดในอีกระดับหนึ่งต่อจากนวนิยายเรื่อง **คนทรงเจ้า** และเป็นพัฒนาการที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากการศึกษาจนเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพุทธปรัชญา

5. สรุปและอภิปรายผล

สรุปได้ว่า **คนทรงเจ้า** และ **อมตะ** เป็นนวนิยายที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์และคุณค่าทางปัญญา ผู้แต่งสร้างและประสานองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างประณีตกลมกลืนมีบุรณภาพและความสอดคล้อง ทั้งยังใช้ภาษาที่มีพลังทางวรรณศิลป์กระตุ้นอารมณ์ความคิดและก่อให้เกิดจินตนาการ แม้บางเรื่องจะมีข้อบกพร่องอยู่บ้างก็ไม่ได้บั่นทอนคุณค่าในระดับลึก ผู้แต่งได้แสดงทัศนะต่อชีวิตและกระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดต่อธรรมชาติของมนุษย์ วัฒนธรรม ปัญหาของมนุษย์ และปัญหาทางสังคมในหลายแง่มุม โดยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างปัญหากับธรรมชาติของมนุษย์ตลอดจนวัฒนธรรมบางประการที่คนในสังคมสร้างขึ้น นวนิยายสองเรื่องนี้ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของผู้แต่ง ทั้งพัฒนาการทางวรรณศิลป์และพัฒนาการทางปัญญาความคิดที่ได้พัฒนามาสู่ความลุ่มลึกในการวิเคราะห์ปัญหาของมนุษย์และสังคม

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในงานประพันธ์ ตลอดจนพัฒนาการทางความคิดของผู้แต่ง ดังที่ปรากฏในงานประพันธ์ของวิมล ไทรนันทน์ กับนวนิยายของนักประพันธ์ร่วมสมัยคนอื่น ๆ เช่น **เวลา** ของชาติ กอบจิตติ เพื่อพิจารณาว่านักประพันธ์นำความคิดของพุทธศาสนามาเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ปัญหาของมนุษย์อย่างไร มีคุณค่าทาง

วรรณศิลป์และคุณค่าทางปัญญาในระดับใด และเหตุใดนักประพันธ์อย่างชาติ กอบจิตติ และวิมล ไทรนันทน์ จึงหันกลับมาใช้แนวคิดของพุทธศาสนา ทั้งที่ต่างก็เคยใช้ปรัชญาแนวคิดอื่นมาก่อน

เอกสารอ้างอิง

- ขจรฤทธิ์ รักษา. (2536). "เรื่องจากปก". **ไรเตอร์**, (5 กุมภาพันธ์), 31-77.
- เจตนา นาควัชร. (2520). "วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี". ใน **วรรณไวทยาการ** (วรรณคดี). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ดวงมน จิตรจันทน์. (2543). "ดัชนีชี้วัดความเป็นมนุษย์". **เนชั่นสุดสัปดาห์**, (4 กันยายน), 52-53.
- พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2522). **วรรณกรรมการเมือง**. กรุงเทพฯ: กราฟิเคอาร์ท.
- พ.วรยา (นามแฝง). (2543). "อมตะ การเปลี่ยนสมองทำให้ได้ใช้สมอง". **มติชนสุดสัปดาห์**, (20 พฤศจิกายน), 72.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2531). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิมล ไทรนันทน์. (2531). **คนทรงเจ้า**. กรุงเทพฯ: ทานตะวัน.
- _____. (2543). **อมตะ**. กรุงเทพฯ: สยามประเทศ.
- สมเกียรติ คูทวีกุล. (2535). "วิมล ไทรนันทน์ นักเขียนผู้ตีแผ่ความฉ้อฉลของมนุษย์". **ไรเตอร์**, (7 ธันวาคม), 91.
- สมภาร พรหมทา (ผู้แปล). (2541). **ภควัฒิตตา: บทเพลงแห่งองค์ภวันต์**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สยาม.